

Stereotypy o sexualite v súčasnej ženskej literatúre na Slovensku (kulturologická reflexia vybraných diel)

Lucia Valková

Abstrakt

Práca sa zaoberá reflexiou súčasnej ženskej literatúry so zameraním na pôvodnú slovenskú tvorbu v autorskom výbere diel. Zhodnocuje mieru vplyvu emancipácie, transformácie v sociálnej štruktúre spoločnosti, liberalizáciu sexuality a intimity žien. Práca tieto aspekty zohľadňuje pri zobrazení posunov v sexuálnych scenároch v tvorbe ženských autoriek. Prostredníctvom zvolených teoretických východísk vykresľuje premeny v rámci chápania pojmov ako žena, sexualita. Reflektuje zmeny nielen v oblasti zobrazenia ženy v literatúre, ale aj reprodukovania stereotypov o ženách a mužsko-ženských vzťahoch. Poukazuje na presahy vplyvu ženskej tvorby na širokú verejnosť prostredníctvom populárnej kultúry a preberaním masovými médiami.

Kľúčové slová

Ženská literatúra. Populárna kultúra. Sexuálne scenáre. Sexualita.

1 Úvod do problematiky

Zobrazenie lásky, vzájomné vzťahy medzi mužom a ženou sú nevyčerateľným zdrojom nielen v literárnych dielach, ale v umení vôbec. Jedná sa o jeden z kultúrnych artefaktov, ktorý šíri, reprodukuje, odzrkadľuje sociálne štruktúry, intimitu vzájomných medziľudských vzťahov. Obraz, ktorý diela ponúkali a vytvárali, bol dlhodobo mužský a ako taký formoval nazeranie na svet, sociálne štruktúry, ich tvorbu a premeny. V každom období sa objavili hlasy výrazných ženských osobností, ktoré priniesli do popredia aj ženské vnímanie sveta. Ich situácia však bola diametrálne odlišná, skrývanie sa pod mužskými menami a neustále podceňovanie bola dlhé obdobia realitou. Vzájomné vzťahy a zobrazenie lásky sa prejavuje rôznymi vyjadreniami intimity, erotiky a sexuality, ktoré sa spájajú s odlišnou jazykovou štylizáciou, verbalizáciou túžby, vyjadrením prostredníctvom metafor. Spôsoby vyjadrenia boli odrazom dobového diskurzu a spoločenských konvencií. Z hľadiska reflexie sexuálneho správania žien, spoločenský diskurz nepočítal so sexualitou žien: mnohé opisy sexuálnej aktivity boli metaforicky prirovnávané k správaniu zvierat.

Rozvoj priemyslu, rozpad viacgeneračných rodín, pracovná migrácia, vznik fenoménu voľného času a mnoho ďalších podnetov začali formovať aktivity a produkty zamerané na konkrétneho adresáta, recipienta. Tieto aspekty sa prejavili aj v oblasti umenia. V 19. stor. sa

sformoval žáner tzv. červenej knižnice. Hlavnými spúšťáčmi zmeny v každodennej reality sa stali nielen požiadavky ženských hnutí (najmä 2. vlny feminizmu), ale aj začlenenie žien do pracovného procesu. Emancipácia a ženská subjektivita sa naplno odrazila v literárnej tvorbe ženských autoriek a tabuizovaná ženská túžba získala voľnosť. V oddychovej literatúre, resp. brakovej literatúre pre ženy, nastáva posun najmä v priebehu 20. storočia, vyčlenením erotického románu. Sexuálna revolúcia v 60. rokoch 20. storočia priniesla nové vnímanie ženskej sexuality. Spoločenské konvencie a sociokultúrne regulatívy vplyvom týchto faktorov umožnili zmenu sexuálnych scenárov, čím došlo aj k pornografizácii ženskej literatúry. V súčasnosti sa dostávajú do ženskej literatúry aj prvky spojené napr. s „rape culture“.

Jedným z dôležitých východísk je aj načrtnutie problematiky transformácie pojmu „žena“. Tradičné definovanie a vymedzenie už nekorešponduje so súčasným vnímaním spoločnosti. Feministické a postfeministické priniesli nielen rozkol a zmenu optiky. Mnohovýznamovosť a pluralita dobového diskurzu od nástupu postmodernity sa nutne odrazila v reflexii základných binárnych kategórií muža a ženy. A to nielen v kontexte teoretického uchopenia problematiky gendera, ale aj v presahoch do každodenných situácií. Následkom uvedených vplyvov sa zmenilo nazeranie na ženu a taktiež došlo k posunu a prehodnoteniu niektorých stereotypov. Avšak postmoderné teoretické koncepty a jej predstavitelia prišli s dekonštrukciou binarity. Analýza a reflexia gendera (rodu) sa v priebehu niekoľkých desaťročí stali dôležitými ukazovateľmi a nástrojmi kritiky spoločenskej štruktúry. Podľa Iris M. Youngovej gender tvoril už pred tromi desaťročiami určitý oporný bod, keď uvádzala, „*pojmem rodu (gendera) lze považovat za základní organizační princip poznání kultury.*“¹ Sociálna hierarchia, spoločenské statusy, vzájomné interakcie a fungovanie štruktúr sa prejavujú a odrážajú v danej kultúre, jej produkcii, kultúrnych artefaktoch. Ženy ako autorky mali neľahkú situáciu pri reflexii vlastného postavenia, no aj vďaka teoretičkám a bádatelkám ako Margaret Meadová či Ruth Fulton Benedictová, ktoré prispeli k rozšíreniu sociálnej a kultúrnej antropológie práve o ženský aspekt a k odkrytaniu sveta žien.

Literatúra a vôbec umenie sú formujúce faktory našej identity, osobnosti a individuality. Svety, ktoré zobrazuje sa premietajú aj do reálnych vzájomných kontaktov. V našich každodenných činnostiach vnímame, preberáme a reprodukovujeme určité usporiadanie sveta a uvedomujeme si vlastné postavenie v rámci sociálnych štruktúr v rodine, práci, spoločnosti. Stereotypy, mýty o prirodzenosti konania žien a mužov na základe ich príslušnosti k pohlaviu sú reprodukované aj v umeleckých dielach. V príspevku sa zameriavame na obrazy súčasných žien, ktoré vidíme okolo seba, v sebe samých. Na nich dokážeme identifikovať a demonštrovať progres, stagnáciu či regres vo viacerých oblastiach socio-kultúrneho života. Aj z tohto dôvodu sme venovali pozornosť na reflexiu vybraných diel súčasnej slovenskej ženskej literatúry, ktorá je zrkadlom prežívania žien, ale aj spoločnosti ako celku. Na základe vybraných diel budeme verifikovať nasledujúce hypotézy:

- A. Naďalej pretrvávajú stereotypné nazeranie na ženu, jej sexualitu a prežívanie intimity.
- B. Masovo šírené literárne diela ženskej literatúry podporujú predstavu „normálneho“ sexuálneho vzťahu a heteronormatívnu maticu intimity.

¹ YOUNG, Iris Marion. 1984. IN: HELLER, D: Maskulinita a feminita v dejinách psychologie. IN: *Psychologické dni 2004: Svět žen a svět mužů. Polarita a vzájemné obohacování: sborník příspěvků z konference Psychologické dny, Olomouc 2004.* [online]. 2005. s. 5.

C. Ženská literatura podporuje obraz romantickej lásky ako základu pre intímny vzťah.

1.1 Moc, gender, telo a sex ako tovar

S reflektovaním stereotypného nazerania na ženy a im pripisované prirodzené vlastnosti a spôsoby správania súvisia aj oblasti intimity a sexuality. (hetero)Sexualita stojí v pozícii normatívneho prvku a zároveň ako sociálne správanie podlieha mocenským praktikám. Je objektom vo vzťahu spoločnosti, ktorá ju konštruuje. Mocenská prevaha mužov v spoločnosti sa odráža aj v tematizovaní vzťahov medzi mužmi a ženami. Vzťahové konštrukcie nie sú len vecou vzájomnej interakcie, vplyvu spoločnosti, ale aj zobrazovania prostredníctvom umeleckých artefaktov, teda aj v literárnom umení. Slast', voľnosť, individualita sú najprofilovejšími faktormi mediálnej reality, ktoré sa premietajú do každodennosti. Mužská symbolika, ktorá vytvárala verejný priestor a reflektovala spoločnosť vo všetkých aspektoch, sa sama konštituovala, legitimizovala prostredníctvom vlastných mocenských nástrojov.

V tomto kontexte hovorí slovenská kulturologička Kristína Jakubovská o perspektíve násobiacej identity, práve rozširovaním referenčných skupín, hodnôt, na ktoré sa pri identifikácii odkazujeme. „Už neplatí výlučná biologická determinovanosť a z nej vyplývajúca primárna stabilita identity,... aktuálnejšou sa stáva práve jej kontextuálnosť v nadväznosti na konštruktivistický diskurz.“² Ako zdôrazňujú Bergmen a Luckmann, človek ako bytosť sa formuje vo vzťahu s prostredím prírodným a ľudským, sociálnym. „Od okamžiku narodení je vývoj ľudského organizmu a rovněž vývoj väčší části jeho biologické podstaty jako takové podroben neustálému společensky determinovanému vlivu.“³

Pri chápaní pojmov ako ženskosť, sexualita, intimita, či mužskosť uvažujeme najmä prostredníctvom sociálneho konštruktivismu a teda o determinácii sociálnymi regulatívmi, ktoré sa spájajú s určitými očakávanými a špecifickými vlastnosťami v podobe kultúrne konštituovaných vzorov správania a konania. Prostredníctvom takto konštruovaných spôsobov správania, z ktorých sa stali vzorce, teda sa habitualizovali⁴, je možné do určitej miery vnímať stabilizačný prvok spoločenského systému. Podľa sociológov Petra L. Bergera a Thomasa Luckmanna „...zvyk vytváří stabilní zázemí“⁵. Každá činnosť, situácia, ktorá sa stala vzorcom, pôsobí ako základ inštitucionalizácie, stojaca na predvídateľných a očakávaných typizovaných činnostiach a správaní jednotlivcov a vždy ide o zdieľané zvyklosti.

Podľa francúzskeho teoretika kultúry a filozofa Michela Foucaulta „Sexualita se stala předmětem vztahu mezi státem a jedincem, a to předmětem veřejným.“⁶ Telo sa stávalo prostriedkom uplatňovania moci štátu, či už išlo o jeho sexualitu alebo o genderovú prezentáciu. Foucault v tomto kontexte determinovania vlastnej individuality na základe spoločenských noriem hovorí o vytváraní „biomoci“ nad jedincom, jeho telom, identitou. Prostredníctvom celej

² JAKUBOVSKÁ, K. *Od multikultúrnosti a internacionalizácie k revitalizácii tradícií*. František Šalé – nakladatelství Albert, 2017. s. 116.

³ BERGER, P. L., LUCKMANN, T.: *Sociální konstrukce reality: Pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 1999, s. 52.

⁴ BERGER, P. L., LUCKMANN, T.: *Sociální konstrukce reality: Pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 1999, s. 56

⁵ BERGER, P. L., LUCKMANN, T.: *Sociální konstrukce reality: Pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 1999, s. 57.

⁶ FOUCAULT, M.: *Dějiny sexuality I*. Praha: Herrmann a synové, 1999, s.34

štruktúry inštitúcií štát uplatňoval svoju zvrchovanú moc nad prežívaním intimity a sexualitu jedincov. Telo, ktoré by sme mohli vnímať ako neutrálne, nadobúda v spoločnosti politický význam. Podobne telo reflektuje aj francúzsky sociológ Pierre Bourdieu „*Sociální svět konstruuje tělo jako sexualizovanou skutečnost a jako nositele sexualizujících principů vidění a dělení.*“⁷ V tomto zmysle telo môže vystupovať ako kultúrny znak, ktorý vymedzuje imaginárne významy a zároveň ich aj samo vytvára.

Ako uvádza francúzsky filozof a sociológ Gilles Lipovetsky „*Právě tehdy vstupujeme do postmoderní kultury, ... kdy rozkoš a stimulace smyslů se stávají převládajícími hodnotami běžného života. ... postmodernizmus se jeví jako demokratizace hédonizmu, jako všeobecné posvěcení novosti, vítězství antimorálky a antiinstitucionalizmu, jako konec rozporu mezi hodnotami.*“⁸ Sexualita v sebe začala ukrývať dva paradoxy do istej miery ešte predstavuje tabu, no na druhej strane sa stala vyžadovanou súčasťou každodennosti. Na jednej strane súkromné intímne prežívanie v partnerskom živote, na druhej strane „sexualizácia“ takmer každej oblasti života, každodenná prítomnosť erotického a sexuálneho podtextu v mediálnych obrazoch. Telo sa stalo istou komoditou, tovarom. Neustála prítomnosť telesnosti je spätá s túžbou, sexualitou, pudovosťou, žiadostivosťou.

2 Ženská literatúra vs. braková tvorba

„*Žena se musí napsat, protože právě ona ztělesňuje invenci nového, rebelantského způsobu psaní, který jí v okamžiku jejího osvobození umožní realizovat nezbytné průlomy a transformace v jejích dějinách, [...] Piš sebe samu: tvé tělo musí promluvit. Jen tak vytrysknou nekonečné zdroje nevědomí. [...] Psaní, čin, jehož prostřednictvím se nejen „vytvoří“ odcenzurovaný vztah ženy k vlastní sexualitě, k jejímu ženskému bytí a který jí zprostředkuje přístup k vlastní síle; vrátí ženě její majetek, její rozkoše, její orgány, její nezměrná tělesná teritoria, která drželi zapečetěná; vytrhne ji z té přemožitého šované struktury, v níž jí bylo vždycky vymezeno jen místo pro hříšnice (ona byla vinna vždy a vším): tím, že touží po rozkoších i tím, že po nich netouží; tím, že je frigidní i tím, že je moc „nadržená“; obojím současně; tím, že je moc mateřská i tím, že není matkou v dostatečné míře; tím, že má děti i tím, že je nemá; tím, že je kojí i tím, že nekojí.*“⁹

Žena bola približne do konca 19. storočia vo väčšine krajín len objektom mužského pohľadu, túžby. Spoločnosť fungovala de facto v patriarchálnom usporiadaní, ktorý ju ovládal, budoval a transformoval podľa vlastného videnia sveta. Tieto prejavy sa premietali do každej oblasti života človeka, od štátneho zriadenia, cez právny systém až po reflexiu umením. Žena bola bytosť, ktorá v primárnom zmysle existovala pre pohľad iných. Až po úspechoch feministických hnutí sa začalo postavenie ženy radikálne meniť. „*Či už sa to týkalo literárnej reprezentácie sexuálnej diferencie, spôsobov, ako sa literárne žánre formovali mužskými či ženskými hodnotami, alebo sa to týkalo vylúčenia ženského hlasu z inštitúcie literatúry, kritiky a teórie, feministická kritika etablovala rod ako základnú kategóriu literárnej analýzy.*“¹⁰ Nový spoločenský status ženy postupne zapríčinil, že sa transformovala z objektu túžby a podriadenia

⁷ BOURDIEU, P.: *Nadvláda mužů*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, 2000, s. 13

⁸ LIPOVETSKÝ, G.: *Éra prázdnoty. Úvahy o současném individualismu*. Praha: Prostor, 2003, s. 144

⁹ CIXOUS, H.: Smích medúzy. IN: *Aspekt* 5, 1995, s. 14.

¹⁰ SHOWALTER, 1985, s. 3. In: Cviková, J.: *Ku konceptualizácii rodu v myslení o literatúre*. Bratislava: Aspekt, 2014. s. 77

na subjekt zmeny a poznania. 20. storočie vytvorilo ženu ako realitu a pojem sociálnej a kultúrnej dôležitosti. „*Feministické zásahy ve sféře tvorby a recepce umění výrazně přispěly ke zjištění, že umění je kulturní praxí, která historicky vylučovala subjektivismus žen.*“¹¹ Žena začala reflektovať svoje postavenie v mužskom svete svojim vlastným jazykom, spôsobom, prostredníctvom vlastných skúseností. Stala sa spolutvorkyňou moci, spoločnosti, kultúry. V tomto smere sa vyjadruje aj americká spisovateľka Erica Jongová: „*Tak som sa o ženách dozvedela od mužov. Videla som ich očami mužských spisovateľov. Samozrejme, že som o nich neuvažovala ako o mužských spisovateľoch. Brala som ich ako spisovateľov, ako autority, ako bohov, ktorí všetko vedia a dá sa im úplne veriť. ... z toho vyplývala moja menejcennosť.*“¹²

Reflexia subjektivity ženy sa stala námetom a zároveň inšpiračným zdrojom pre rozšírenie literárnej tvorby a tvorivosti autoriek. Začali vznikať žánre, ktoré boli vytvárané pre ženské publikum, ale aj tvorené ženami. „Červená knižnica“¹³ pôvodne ako podžáner literatúry bol určený ženám. Ústrednou témou je milostný vzťah medzi mužom a ženou, ktorý má zväčša šťastný koniec, a dej písaný jazykom hovorovej reči sa odohráva zväčša v dávnej minulosti. Hlavná hrdinka a jej monogamný nápadník sa vzájomne priťahujú od prvej chvíle. Naplneniu ich spoločného života bráni zásadný konflikt, ktorý sa však na konci zázračne vyrieši a ich láska bude naplnená. Tento leitmotív na obale s maskulínnym exotickým mužom a polonahou ženou boli charakteristickým znakom „červenej knižnice“.¹⁴

Témy, ktoré diela ženskej literatúry spracúvajú, odrážajú problémy žien a hľadania ich miesta v spoločnosti, ale utváranie seba samých. Ženské videnie sveta, ktoré sprostredkujú je nevyhnutné pre ich sebaopoznanie. Ako uvádza Součková: „*S konkretizáciou ženskej skúsenosti súvisia sujetové vzťahy medzi mužom a ženou, ženou a ženou či matkou a deťmi. Pre ponovembrovú prózu je príznačná ich deidealizácia až anestezizácia: Postavy si často neuvedomujú, ako veľmi ubližujú ľuďom okolo seba, nie sú schopné komunikovať, frekventované sú motívy neúplnej rodiny, rozvodu či odchodu. Vzhľadom na tému genderu možno v ponovembrovej próze sledovať najmä stvárnenie intímneho aktu.*“¹⁵ Takéto tematické vymedzenie nachádzame aj v nami interpretovaných dielach. Avšak ako problematické vnímame zobrazenie a samotné obrazy žien, ktoré sprostredkujú.

Slovenský pedagóg a spisovateľ Peter Darovec hovorí: „... z literatúry sa čoraz viac stáva „spoločensky izolované JA rozprávanie o JA svete“. "V tomto zmysle vlastne celkom presne reflektuje životný pocit súčasnej JA generácie. Otázkou je, nakoľko sa tieto individuálne svety ešte prelínajú a dokážu spolu komunikovať."“¹⁶ Realita literárneho diela kopírovala každodenné problémy, nielen v ženskom svete. Štýlom jazyka, formy a spracovania čitateľa nevyrušovala. Na určitý čas ho len preniesla do podobnej situácie, ktorá sa vyriešila na niekoľkých stranách.

¹¹ WRIGHTOVÁ, E: *Lacan a postfeminizmus*. Praha: Triton, 2002, s. 20

¹² JONG, Erica. 2015. *Strach z lietania*. s. 147

¹³ Názov je odvodený od populárnej edície Červená knižnica, ktorú vydávala spoločnosť Rodina v medzivojnovom období. Typickým prvkom bol výrazný červený obal.

¹⁴ WEB 3, WEB 4

¹⁵ SOUČKOVÁ, M: K problematike genderu v českej a slovenskej ponovembrovej próze. In: Česká literatura v perspektivách genderu. Ed. J. Matonoha. Materiály zo IV. Kongresu svetovej literárnovednej bohemistiky Jiná česká literatura (?), konaného 28. 6. – 3. 7. 2010 v Prahe, ÚČL ČAV. Praha: Akropolis – ÚČL AV ČR, 2011. s. 220.

¹⁶ WEB 13

Gýčovosť a nízka literárna úroveň sa odráža najmä v plochosti uchopenia tém. Dekódovanie týchto diel sa nevymyká bežnému jazyku, osviežené sarkazmom, iróniou, vulgarizmami a prázdnyimi dialógmi kopírujú masovo produkované love story a telenovely z televíznych obrazoviek.

Používanie pojmu braková literatúra v rámci výberu diel, ktoré analyzujeme, sme zvolili s ohľadom na líniu autoriek, ktoré tvoria najmä po roku 1989, ale aj tých, ktoré začali s publikovaním po roku 2000 a ich tvorba vykazuje neporovnateľne vyššiu umeleckú hodnotu a filozoficko-kritickú reflexiu doby, ženy a jej postavenia, prežívania. Prečo sme nesiahli po autorkách ako Jana Juráňová, Uršula Kovalyk a podobne? Hlavným dôvodom bolo masové šírenie diel brakovej literatúry, ich ľahká dostupnosť a najmä konzumovateľnosť. Do určitej miery nahrádzajú nekonečné telenovely, kde sa na pár stránkach dostanete od problému k vyvrcholeniu, od ďalšieho problému k šťastnému koncu, v niektorých prípadoch k otvorenému záveru, ktorý aspoň na moment donúti čitateľku rozmýšľať. Požiadavky, na ktoré reaguje literárna tvorba, sa neustále menia podľa pravidiel trhového mechanizmu ponuka – dopyt. V tomto smere uvažuje aj slovenský spisovateľ Anton Hykisch: *„Kniha a literatúra majú uspokojovať nároky ľudí. Tieto nároky či požiadavky nie sú konštantné, menia sa. Zmena spôsobu života a zmena prežívania voľného času rozhodujúcim spôsobom ovplyvňujú prijímanie literatúry ľuďmi v konkrétnej krajine a v konkrétnom čase.“*¹⁷

3 Sexuálne scenáre, metamorfózy a zobrazenie vo vybraných dielach

*„Dámy, určite každá z nás sníva alebo myslí na to, čo by so svojim partnerom chcela vyskúšať ... A hoci vás to veľmi láka, radšej si to necháivate pre seba, aby ste svojho milovaného nešokovali.“ „Nemáte šancu nás šokovať, sme zvery. Zvery, čo nikdy nič neprekvapí, a radi vyskúšame všetko,“ zachrapčal Ben. V mojom vnútri sa pri tej predstave stiahlo všetko, čo sa len mohlo, no nedala som sa vyviesť z miery a snažila som sa o pokojný hlas. „A napadlo vám, dievčatá, že by on na tom mohol byť rovnako? Tiež má svoje túžby, tiež má predstavy, ako oživiť a spestriť vaše sexuálne hry, no možno má obavy, že by ste ho považovali za zvrhlika. Tak pozor na to! Väčšina žien na svoje túžby preto radšej zabudne...“*¹⁸

V rámci reflexie témy ženskej literatúry sledujeme univerzálne princípy odrážajúce myslenie človeka a následne jeho usporiadanie spoločnosti. Práve sociálny konštruktivizmus, na ktorý poukazoval Heller, je východiskovým bodom nahliadania na podoby ženskosti, ale aj na sexuálne scenáre. Na realitu sa nenazerá ako na nemennú pravdu, ale naopak, považuje sa za transformovateľnú a fluidnú. Jej základom je nepretržitý proces interakcie a komunikácie medzi členmi jednej spoločnosti, ako aj viacerých spoločností, ktoré patria do jedného kultúrneho rámca.¹⁹ Spoločnosť a kultúru reflektujeme na základe definície britského antropológa Edwarda

¹⁷ HYKISCH, A: Odsúdené na zánik? In: *Je slovenská kultúra (literatúra) v úpadku?* Bratislava: Asociácia organizácií spisovateľov Slovenka. 2005. s. 15.

¹⁸ BENKOVÁ, J.: *Ben a Maxová*. Bratislava: Emma love. 2013. s. 94

¹⁹ WEB 10.

Burnetta Taylora²⁰, ktorý poukazuje na neodmysliteľný sociokultúrny aspekt reality každej kultúry a civilizácie, v ktorom sa človek formuje ako kultúrna a sociálna bytosť. Dôležitým aspektom, na ktorý Taylor poukazuje je morálka, právo a zvyky, ktoré sú ovplyvňujúcimi činiteľmi aj v prípade sexuálnych scenárov, vyskytujúcich sa v spoločnosti. Uvedomovaním si základných biologických zákonitostí a nutnosti reprodukcie pre zachovanie spoločnosti aj kultúry sa udržuje ako normálna a prirodzená heteronormatívna matrica sexuálnych vzťahov. Sexualita jedinca sa v tomto kontexte spája s legislatívno-spoločenským ohraničením a diskurzívnymi praktikami, ktorým podlieha.

Neobmedzenosť v sexualite otvorila dvere nahraditeľnosti. Úplnej. Skúšanie, testovanie slasť, vlastných limitov, návodov dospieva do štádia, že už nič nie je konečné a stále. Ani naše presvedčenie. Morálne zábrany nahradila priehľadná trhacia fólia, stratili sme vzájomné putá. Čo nám hovorí odraz v zrkadle? Kým sme? Nechávane sa zlákať rýchlym, jednoduchým a dostupným. Ale tým sa stávame aj my sami. Ignorujeme komplexnosť vlastného ja. Oddeľujeme racionalitu a emocionálnu, lebo je to zastarané, prekonané, človek musí byť nad vecou. Stáva sa vecou, nahraditeľným.

Podľa britského sociológa Anthonyho Giddensa „*Sexualitu nemôžeme chápať pouze jako pud, který sociální síly musejí kontrolovat. Je to spíše 'zvláště intenzivní bod transferu mocenských vztahů', něco, co může být zvládnuto jakožto ohnisko sociální kontroly toutéž energií, kterou, syceno mocí, samo generuje.*“ Spoločnosť prijíma, no zároveň odmieta a perzekuuje určité sexuálne správanie na základe vlastného systému nielen noriem, ale aj duchovných a morálnych hodnôt ako fundamentálnych častí jej štruktúry. Podľa Bergera a Luckmanna sexuálne pudy človeka sú typické svojou prispôsobivosťou. Tento aspekt je pozorovateľný v rôznych kultúrach a ich odlišných vzoroch sexuálneho správania, ako aj noriem, ktoré sexualitu verbalizujú, inštitucionalizujú a určujú „prirodzené a normálne sexuálne správanie“.

V Giddensovom chápaní „*erotická slasť se stává sexualitou tím, jak její vyšetřování produkuje texty, manuály a výzkumy, které rozlišují 'normální sexualitu' od jejich patologických podob*“²¹. V tomto kontexte, práve reflexia a inštitucionalizovanie (u M. Foucaulta - moc a poznanie) biologicky podmienených sexuálnych pudov predstavuje prispôsobivosť sexuality. Český sociológ Martin Fafejta na Giddensa nadväzuje: „*...přestože schopnost sexuálně se vzrušit je biologické povahy, skutečnost, kdy a proč se vzruším, je ovlivněna sociálně.*“²² Spoločenská podmienenosť sexuálneho správania sa prejavuje v sexuálnych scenároch.

V kontexte euroamerickej kultúry hovoríme o heteronormativite, heterosexuálnej orientácii, ktorá je základným kultúrnym scenárom sexuálnej aktivity. Intímny a emocionálny vzťah medzi mužom a ženou je normálnym, prirodzeným a najmä žiadaným sexuálnym správaním, ktoré zabezpečuje reprodukciu ľudstva, uchovávanie hodnôt a kultúry jednotlivých národov. Toto prirodzené správanie je úzko prepojené s určitými rolami pripisovanými na základe

²⁰ „*Kultúra alebo civilizácia ... je ten komplexný celok, ktorý zahŕňa poznanie, vieru, umenie, právo, morálku, zvyky a všetky ostatné schopnosti a obyčaje, ktoré si človek osvojil ako člen spoločnosti.*“ (GAŽOVÁ, Viera. 2009. s. 17.)

²¹ GIDDENS, A.: *Proměna intimity. Sexualita, láska a erotika v moderních společnostech*. Praha: Portál. 2012, s. 30.

²² FAFEJTA, M.: *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Věrovaný: Nakladatelství Jan Piszkiwicz ve Věrovaněch. 2004. s. 96.

prirodzeného správania oboch pohlaví. Pre Fafejtu je „naše identita srozumiteľná, je-li zařaditelná do jednoho ze dvou pohlaví. Naše pohlaví je srozumitelné, zařazuje-li se již předem do institucí heterosexualismu.“²³ Mužskosť alebo ženskosť, teda gender, spoločnosť konštruuje a mení diskurzívnymi praktikami na základe sociálnych rolí, ktoré im pripisuje.

Revolučné zmeny, ktoré je možné pozorovať a identifikovať v oblasti sexuality a intimity, zasahujú do života jednotlivca špecifickým spôsobom a zasahujú aj do iných, často páľčivých spoločenských oblastí. Ako príklad môžeme uviesť okrem spomínanej zmeny v genderovej/rodovej politike, pluralitu rodín (kohabitácie, singles, rozvedené manželstvá, homosexuálne páry, viacgeneračné rodiny atď.), premeny v oblasti intimity, posuny vo vnímaní reprodukcie (umelá reprodukcia či rozhodnutie nemať dieťa), sexuálne násilie, pornografia atď. Tieto procesy však vyvolávajú reakcie aj zo strany majority, aj minoritných skupín. Môže ísť o zvýšenie podpory inštitucionalizácie heteronormativity (prijatie ústavného zákona na ochranu manželstva²⁴), prejavy diskriminácie, xenofóbie, strach z inakosti, komercializácia intimity atď.

3.1 Teórie sexuálnych scenárov

Vychádzajúc najmä z pozícií sociálneho konštruktivismu sexuality a identity jedinca, načrtne teóriu sexuálnych scenárov²⁵ sociológov Johna H. Gagnona a Williama Simona: „Scenáre sú zahrnuté v naučených významoch v rámci vnútornej sociálnej štruktúry štátov, organizujúcich triedenie špecifických sexuálnych činov, dekódovaní nových situácií, stanovovaní hraníc sexuálnej rezonancie a prepája významy ne-sexuálnych aspektov života na špecificky sexuálne skúsenosti.“²⁶ Ďalej dopĺňajú: „Scenáre predstavujú metafory konceptualizovaného správania v spoločenskom živote. Väčšina sociálneho života sa odohráva pod dohľadom fungujúcej skladby, rovnako ako jazyk je predpokladom pre reč. Pre vyskytujúce sa správanie sa scenáre rozlišujú na tri úrovne: kultúrne scenáre, interpersonálne scenáre a intrapsychické scenáre na základe objavovaného správania.“²⁷

Kultúrne scenáre vytvára, konštituuje všeobecná sociálna inštitúcia v zmysle pravidiel, vzorcov, schém a systému sankcií. Slúžia na predikovanie a interpretáciu konania a zároveň určujú, čo všetko je sexualita. Simon a Gagnon podotýkajú: „... Dôležitosť sexuálnych

²³ FAFEJTA, M. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Věrovany: Nakladatelství Jan Piszkiwicz ve Věrovanech. 2004. s. 77.

²⁴ Ústavný zákon 161/2014 Z.z. zo 4.6.2014 - 1. V čl. 41 odsek 1 znie:

"(1) Manželstvo je jedinečný zväzok medzi mužom a ženou. Slovenská republika manželstvo všestranne chráni a napomáha jeho dobru. Manželstvo, rodičovstvo a rodina sú pod ochranou zákona. Zaručuje sa osobitná ochrana detí a mladistvých."

²⁵ Vytvorená na základe vlastných výskumov realizovaných začiatkom 70. rokov 20. stor.

²⁶ GAGNON, SIMON. 1973, s.17. In: Wiederman, 2015. s. 7. v pôvodnom znení: „Scripts are involved in learning the meaning of internal states, organizing the sequencing of specifically sexual acts, decoding novel situations, setting the limits on sexual responses and linking meanings from nonsexual aspects of life to specifically sexual experience.“ (v texte preklad autora)

²⁷ GAGNON, SIMON. 1984, s. 53. In: Wiederman, 2015. p. 7 v pôvodnom znení: „Scripts are a metaphor for conceptualizing behavior within social life. Most of social life most of the time must operate under the guidance of an operating syntax, much as language is a precondition for speech. For behaviour to occur, something resembling scripting must occur on three distinct levels: cultural scenarios, interpersonal scripts, and intrapsychic scripts.“ (v texte preklad autora)

kultúrnych scenárov spočíva v tom, že nie sú synonymom sexuálneho správania ... kultúrne scenáre len zriedka predvídajú skutočné správanie a vo všeobecnosti sú príliš abstraktné na to, aby sa dali použiť za každých okolností.“²⁸ Fungujú v rovine nevedomia. Jedná sa o „... *typy schém*at užívaných k organizaci našich zkušeností, ktoré se obvykle skládají ze souborů stereotypních jednání.“²⁹ Na základe heterormatívneho chápania môžeme hovoriť o zákonomnom vymedzení, náboženskom chápaní, teda podriadeniu inštitucionálnym formám.

3.2. Zobrazenie sexuality vo vybraných dielach

Tak ako sme poukázali, intimita a sexualita sú časti individuálnej aj verejnej reality, ktoré formujú nielen jednotlivci, ale celá spoločnosť. Reakcie spoločnosti a jej inštitúcií na zmeny v intímnej a sexuálnej sfére sú predmetom verejného diskurzu o sexualite, uvoľnení v nazeraní na ženskú intimitu a v osobnom prežívaní vlastnej slasti. Odlišný postoj k vlastnej sexualite a vzájomným sexuálnym vzťahom je dôsledkom vplyvu kultúrnych scenárov a našej individuálnej aplikácie na konkrétne interakcie. Tieto všetky aspekty môžeme pozorovať aj v literatúre. Vzťahové interakcie, do ktorých sa dostávajú hlavné hrdinky vybraných diel, budeme interpretovať v súvislosti s ich vlastnou identifikáciou a uvedomovaním si svojich sexuálnych túžob.

3.2.1. Intimita a sex

„Ženy touží po lásce, muži chtějí sex.“³⁰ Poukázaním na tento stereotypný náhľad sa snažil Giddens poukázat, že v prípade pravdivosti tvrdenia, by neexistoval problém sexuálnej závislosti. Nebola by potreba sexuálnej emancipácie žien. Avšak podotýka, že potreba sexuálnej aktivity je jeden zo základných pudov dospelého človeka. Fakt, že potreba sexuálneho uspokojenia je prítomná u ženy rovnako ako u muža, je predpokladom aj pre našu reflexiu zobrazenia a verbalizovania vlastnej individuálnej intímnej túžby žien.

Ako uvádza Malíček, popkultúra cez intimitu objektivizuje to, čo jedinec vníma ako nanajvýš osobné – z hľadiska svetonázoru, vkusových preferencií, sexuality atď.³¹ Tento aspekt sa prejavil aj v tvorbe autoriek, najmä prostredníctvom zobrazovania intímneho prežívania hrdiniek. Tým sme zároveň verifikovali v úvode práce stanovené hypotézy A: Diela odrážajú zjavné posuny v spoločnosti k rešpektovaniu plurality v oblasti prežívania sexuality a intimity ženy. A B. Nadalej pretrvávajú stereotypné nazeranie na ženu, jej sexualitu a prežívanie intimity. S uvedeným je spojené aj stereotypné vnímanie mužského pohľadu na ženu a jej „podriadenú“ úlohu v rámci vzťahu.

²⁸ GAGNON, SIMON. 1984, p. 53 In: Wiederman, 2015. p. 8 v pôvodnom znení: „As important as sexual cultural scripts are, they are not synonymous with sexual behaviour.... cultural scenarios are rarely entirely predictive of actual behavior, and they are generally too abstract to be applied in all circumstances.“ (v texte preklad autora)

²⁹ FAJEJTA, M.: *Sexualita a sexuální identita. Sociální povaha přirozenosti*. Praha: Portál. 2016. s. 155

³⁰ GIDDENS, A.: *Proměna intimity. Sexualita, láska a erotika v moderních společnostech*. Praha: Portál. 2012. s. 77.

³¹ MALÍČEK, J.: *Vademecum popkultúry*. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Filozofická fakulta, Ústav literárnej a umeleckej komunikácie, 2008. s. 65.

„Sex je pre mužov telesná potreba, pre ženu prejav absolútnej dôvery, odovzdania a lásky.“³²

„Zavolať, zalsexovať si s dievčaťom na telefón a ide o dom ďalej. Muži majú jednoduchý život. A majú pravdu. Načo si ho komplikovať nejakými citmi? Alebo starosťami, že niekoho zranili? Nech sa každý stará sám o seba, však? A nejaká žena... Čo s ňou? Do postele fajn, inak je len na obtiaž. A že chce byť jediná? Čože? Jediná? Načo sa zdržiavať jednou, keď sú ich plné ulice!“³³

„Urobím, čo chcem. A urobím to hlavne, kedy chcem ja. Nikto na mňa nebude tlačiť. Doniesla si si tú bielizeň, ktorú sme kupovali v Nitre?“ zmenil náhle tému. „Áno,“ odpovedala pokorne a cítila, ako sa v stoličke doslova stráca. Stratila aj zvyšky chuti na sex. S predstavou milovania sa vo svojich predstavách rozlúčila už dávno.“³⁴

„A: mne to takto vyhovuje. A ty na tom nemôžeš nič zmeniť. Musíš robiť len to, čo ti poviem. [...] A: ale mala by si si uvedomiť, že ak sa so mnou chceš stretávať, musíš pristúpiť na moje pravidlá. Takých ako ty je vo svete mnoho a ja nebudem mať problém vymeniť ťa za nejakú inú.“³⁵

„Vykašli sa na to, ako vyzerá! Ak ti manželka hneď na prvý raz dá dediča, môžeš pokojne zabudnúť, že existuje!“ poučil ho Alfréd.“³⁶

„De Vascado kľáčať pri jej nohách a v mysli fantazirovať, aké by to bolo vzrušujúce, keby ho táto mocná žena prosila o zmilovanie, a on, dívajúc sa do jej vydesených očí, by ju surovo znásilnil. Priam cítil, ako sa mu napli nohavice. Oblial ho pot a v hrdle mu vyschlo. Tak ho vzrušovala.“³⁷

Sex nie je spojený len so vzťahom, či už mileneckým alebo v rámci stáleho vzťahu. Často je zobrazovaný ako nástroj na manipuláciu, či pomstu. V analyzovaných dielach najmä zo strany ženských hrdiniek, kedy sa nenapĺňa, napr.

„škoda“, obľizla si pery a v zvodnom tanci začala prstami s dlhými červenými nechtami blúdiť po svojom tele, od plných pŕs vo výstrihu až po pohojdávajúce sa lono. Dľaň si pritlačila medzi nohy a vzrušene zavzdychala. Zatočila sa a bleskovo vyzliekla. Vedela, že je pekná, a rada to využívala. Pôvabne si ľahla na pohovku a koketne si zastrčila kučeravý pramienok hustých čiernych vlasov za ucho. Roztiahla nohy, hlavu zaklonila a hlasno stenajúc, zahryzla si do spodnej pery. Romanovi zovrela krk olovená obruč. Lindina neočakávaná vášeň ho prikovala k zemi. Bol v pasci.³⁸

³² BENKOVÁ, J.: *Ben a Maxová*. Bratislava: Emma love. 2013. s. 105

³³ BENKOVÁ, J.: *Pralinky s chilli*. Bratislava: Vydavateľstvo Motýľ. 2011. s. 229

³⁴ ČUPERKOVÁ, T.: *(Ne)zdravá láska*. Bratislava: Spoločnosť 7 PLUS, s.r.o. 2013. s. 57

³⁵ DUŠAK, P.: *Karma je zdarma*. Bratislava: Evitapress, s.r.o. 2014. s. 94-95

³⁶ PRONSKÁ, J.: *Hriech prvej noci*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 2010. s. 12

³⁷ PRONSKÁ, J.: *Bosorkina dcéra*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 2015. s. 167.

³⁸ MACHÁČOVÁ, A.: *Žena vplyvného muža*. Bratislava: Ikar, 2012, s. 42

„Verila, že nastala tá správna noc. Drsné a surové milovanie jej zabezpečí pomliaždeniny, ktoré potrebuje, a možno aj otehotnie.“³⁹

V rámci sexuality a ženskej intimity dochádza aj k zmenám v rámci erotických predstáv a ich verbalizácie. Väčšina analyzovaných diel bola písaná bežným hovorovým jazykom, aby sa priblížila súčasným čitateľkám. Jedinou výnimkou boli diela Jany Pronskej, ktorá tvorí podľa pôvodného smerovania červenej knižnice, kde je dej zasadený do minulosti a tomu prispôsobuje aj určitý podiel vyjadrovacích prostriedkov. Stále si však zachováva väčšiu časť komunikačného jazykového kódu pochopiteľnú pre súčasné čitateľky.

„Stačilo len vkĺznuť do jej vlhkého lona. Bola pripravená prijať ho, viac než pripravená. Miazga z lona jej orosila biele stehná. Bola vzrušená rovnako ako on.“⁴⁰

Na základe príkladov je zjavná nielen pluralita zobrazenia ženskej sexuality, ale súčasne aj uchovávanie stereotypného náhľadu na spojenie sexu a lásky, ktorý je dôležitejší pre ženy. Na druhej strane sa stretávame aj s hrdinkami, ktoré prebrali „mužský model“ vnímania sexuálnych aktivít a oddeľujú lásku a sex. Všetky sexuálne aktivity musia byť vyjednané medzi oboma partnermi, nie nutne verbalizované. Transformácie od paradigmatickej ku komplexnej spoločnosti, ktoré sme popisovali v predchádzajúcej kapitole, popisuje Marková aj posunom od „morálky činov“, pre ktorú je príznačný zákaz určitých foriem sexuality, k „vyjednávanej morálne“, ktorá predstavuje „morálku konsenzu“.⁴¹ Tieto aspekty spolu so „stuctovením“ sexuality a jej komercializáciou môžu viesť k strate živelnosti a nepredvídateľnosti.

3.2.2. muž + žena= romantická láska?

Ako sme uvádzali vyššie, stereotyp, že ženy chcú vzťah a muži sex, sa nezakladá na absolútnej pravde. Aj napriek tomu v podvedomí tieto očakávania pretrvávajú a pracujeme s nimi ako s predpokladom vzájomných mužsko-ženských vzťahov. No sexuálna aktivita medzi mužom a ženou nevedie len k romantickej láske. Najmä podoby lásky sú rôzne. Pri interpretácii diel sme verifikovali nasledovné hypotézy: B. Masovo šírené literárne diela ženskej literatúry podporujú predstavu „normálneho“ sexuálneho vzťahu a heteronormatívnu maticu intimity. Pri výskumnej vzorke sa nám uvedená hypotéza potvrdila. V dvoch dielach sme sa stretli aj s náčrtom homosexuálneho scenára medzi dvoma mužmi, a to v dielach *Všetko alebo nič* a *Všetko alebo nič: príbeh pokračuje*.

Ďalšou hypotézou bola: C. Ženská literatúra podporuje obraz romantickej lásky ako základu pre intímny vzťah. Pretože jednou z hlavných tém v analyzovaných dielach bola nevera, hypotéza nebola potvrdená. Vzhľadom na pluralitné podoby lásky a jej prežívania, ako aj vnímanie vlastnej sexuality a jej morálnych aspektov, uvádzame príklady, ktoré túto rôznorodosť demonštrujú.

³⁹ MACHÁČOVÁ, A.: *Žena vplyvného muža*. Bratislava: Ikar, 2012. s. 146

⁴⁰ PRONSKÁ, J.: *Hriech prvej noci*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 2010. s. 107

⁴¹ MARKOVÁ, D.: *Predmanželská sexualita v kontextoch sexuálnej diverzity a variability*. Bratislava: Regent, 2007. s. 48-49.

„...láska a sex sa v živote často prelínajú, ale povedzme si rovno – dokážu fungovať aj celkom samostatne.“⁴²

„Friendly sex má jasné pravidlá.“ ... „Ani jeden, ani druhý nemôže chcieť viac, chápeš? .. „Nemôže chcieť, aby sa to prehuplo do vzťahu“, „Riuška, vždy jeden viac-menej dúfa, že sa to prehupne do vzťahu, vieš to, však?“ „Prосто, milovať nesmieš, to je smrť.“ „Láska je smrť. Pekne sa to ľudstvo zvrhlo.“⁴³

Okrem nevery a vyššie uvádzaných rozličných foriem sexuálnych vzťahov sa autorky často zameriavali na vykreslenie žien – matiek, ktoré svoju sexuálnu stránku na istý čas prestali vnímať. Zaneprázdnenosť, starostlivosť o deti a domácnosť zapríčiňovali postupné vytrácanie sexuálnej aktivity, čo viedlo k nevere zo strany manželov a ich sebaobviňovaniu.

„Možno je to aj moja chyba... Často ma vidí neupravenú, stále len upratujem alebo varím. Už ani neviem, o čom sa mám s ním rozprávať. Nemá doma zvodnú krásavicu, tak si ju našiel inde,“ zasipela nešťastne. „Ale veď ty sa mu staráš o dve deti! Nemôže od teba očakávať, že budeš chodiť doma ako modelka!“ „Ty nevieš, ako to je. Ty si ešte nebola vydatá. A dobre si urobila. Po nejakých rokoch to už v manželstve nie je ako na začiatku. Keď ťa chlap má istú, časom sa presýti a berie ťa už len ako inventár bytu!“⁴⁴

„Bola iba manželka s privilegiom nosiť jeho meno, starať sa oňho a jeho deti, ticho stáť po jeho boku.“⁴⁵

Na jednej strane je žena determinovaná a spoločnosťou smerovaná k materstvu a výchove nových členov spoločnosti, na strane druhej je často následkom rozvrat manželstva. Dvojité zaťaženie žien, ktoré pretrvávajú, ich oberá o sebadôveru, narúša napĺňanie sexuálnej túžby a tým poškodzuje vzájomný manželský vzťah.

Sexualita sa stala každodennou súčasťou jedincov, a to nielen vlastným prežívaním a uspokojovaním sexuálnych pudov, ale aj vďaka mediálnej kultúre a kultúrnemu priemyslu, ktoré masovo podporujú obrazy tela ako objektov túžby, slasti a uspokojenia. Ako uvádzali Adorno a Horkheimer: „Kultúrny priemysel nesublimuje: potláča. Neustálym vystavovaním predmetu túžby, prsníkov pod svetrom, nahým trupom športového hrdinu, ide len o podvedomé neskutočné očakávanie potešenia, ktoré sa už dávno zvyklo popierať ako masochizmus. Neexistuje žiadna erotická situácia, v ktorej by narážka a podnecovanie neboli sprevádzané jasným oznámením, že veci sa nikdy nedostanú tak ďaleko.“⁴⁶ Spoločnosť si žiada iskrenie

⁴² DUŠAK, P.: *Karma je zdarma*. Bratislava: Evitapress, s.r.o. 2014. s. 92

⁴³ URBANÍKOVÁ, E.: *Maj ma rád*. Bratislava: Evitapress, s.r.o., 2013. s. 152

⁴⁴ ĎURANOVÁ, M.: *Stálo to za to*. Bratislava: Vydavateľstvo Motýľ, 2006. s. 71

⁴⁵ MACHÁČOVÁ, A.: *Žena vplyvného muža*. Bratislava: Ikar, 2012. s. 11

⁴⁶ ADORNO, Theodor W. – HORKHEIMER, Max. 2002, s. 111. originálny citát: The culture industry* does not sublimate: it suppresses. By constantly exhibiting the object of desire, the breasts beneath the sweater, the naked torso of the sporting hero, it merely goads the unsublimated anticipation of pleasure, which through the habit of denial has long since been mutilated as masochism. There is no erotic situation in which innuendo and incitement are not accompanied by the clear notification that things will never go so far. (v texte preklad autora)

a sexuálne napätie, ktoré stupňuje túžbu. A to nielen v rámci intímnych vzťahov. Prenáša ich do verejného priestoru, aby zachytili čo najširšie publikum.

Zoznam interpretovaných diel

- BENKOVÁ, Jana. *Pralinky s chilli*. Bratislava: Vydavateľstvo Motýľ, 2011. 253 s. ISBN 978-80-89482-25-2.
- BENKOVÁ, Jana. *Ben a Maxová*. Bratislava: Emma love, 2013. 127 s.
- ČUPERKOVÁ, Tatiana. *(Ne)zdravá láska*. Bratislava: Spoločnosť 7 PLUS, s.r.o. 2013. 152 s.
- DUŠAK, Pia. *Karma je zdarma*. Bratislava: Evitapress, s.r.o. 2014. 247 s. ISBN 978-80-89452-86-6.
- ĐURANOVÁ, Mária. *Stálo to za to*. Bratislava: Vydavateľstvo Motýľ, 2006. 175 s. ISBN 80-89199-51-8.
- MACHÁČOVÁ, Adriana. *Žena vplyvného muža*. Bratislava: Ikar. 2012. 223 s. ISBN 978-80-551-2834-4.
- PRONSKÁ, Jana. *Hriech prvej noci*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 2010. 200 s. ISBN 978-80-220-1526-4.
- PRONSKÁ, Jana. *Bosorkina dcéra*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 2015. 208 s. ISBN 978-80-220-1837-1.
- URBANÍKOVÁ, Eva. *Maj ma rád*. Bratislava: Evitapress, s.r.o, 2013. 350 s. ISBN 978-80-89452-52-1.

Literatúra a zdroje

- BAUMAN, Zigmund. *Úvahy o postmodernej dobe*. První vydání. Praha: Slon, 2006. 165 s. ISBN 80-86429-11-3.
- BERGER, Peter L. – LUCKMANN, Thomas. *Sociální konstrukce reality: Pojednání o sociologii vědění*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. 214 s. ISBN 80-85959-46-1.
- BOURDIEU, Pierre. *Nadvláda mužů*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Karolinum, 2000. 142 s. ISBN 80-7184-775-5.
- CIXOUS, Hélène. Smích mežduzy. IN: *Aspekt* 5, 1995. č. 2-3. s. 12-19. preklad Hana Hájková.
- FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Věrovany: Nakladatelství Jan Piszkievicz ve Věrovanech, 2004. 159 s. ISBN 80-86768-06-6.
- FAFEJTA, Martin. *Sexualita a sexuální identita. Sociální povaha přirozenosti*. Praha: Portál, 2016. 240 s. ISBN 978-80-262-1030-6.
- FOUCAULT, Michel. *Rád diskurzu*. Bratislava: Agora, 2007. 66 s. ISBN 978-80-9693-943-5.
- FOUCAULT, Michel: *Dějiny sexuality I*. Praha: Herrmann a synové, 1999. 189 s.
- GIDDENS, Anthony. *Proměna intimity. Sexualita, láska a erotika v moderních společnostech*. Praha: Portál, 2012. 214 s. ISBN 978-80-262-0175-5.
- HELLER, D. 2005. Maskulinita a feminita v dějinách psychologie. IN: *Psychologické dni 2004: Svět žen a svět mužů. Polarita a vzájemné obohacování: sborník příspěvků z konference Psychologické dny*, Olomouc 2004. [online] Olomouc, 2005. [cit. 2016-03-02] Dostupné na internete: <<http://cmps.ecn.cz/pd/2004/texty/pdf/heller.pdf>>.

- JAKUBOVSKÁ, Kristína. *Od multikultúrnosti a internacionalizácie k revitalizácii tradícií*. František Šalé – nakladateľství Albert, 2017. 156 s. ISBN 978-80-7326-275-4.
- LIPOVETSKY, Gilles: *Éra prázdnoty. Úvahy o súčasnom individualizmu*. Praha: Prostor, 2003. 312 s. ISBN 80-7260-085-0.
- MALÍČEK, Juraj: *Vademecum popkultúry*. Nitra : Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Filozofická fakulta, Ústav literárnej a umeleckej komunikácie, 2008. 140 s. ISBN 978-80-8094-287-8.
- MARKOVÁ, Dagmar. *Predmanželská sexualita v kontextoch sexuálnej diverzity a variability*. Bratislava: Regent, 2007. 243 s. ISBN 978-80-889-0459-5.
- SOUČKOVÁ, Marta: K problematike genderu v českej a slovenskej ponovembrovej próze. In: *Česká literatúra v perspektívach genderu*. Ed. J. Matonoha. Materiály zo IV. Kongresu svetovej literárnovednej bohemistiky Jiná česká literatúra (?), konaného 28. 6. – 3. 7. 2010 v Prahe, ÚČL ČAV. Praha: Akropolis – ÚČL AV ČR, 2011, s. 215 – 228. [online] 2010. [cit. 2019-02-02] Dostupné na internete: https://www.ucl.cas.cz/edicee/images/data/sborniky/kongres/%C4%8Cesk%C3%A1%20literatúra%20v%20perspektívach%20genderu/019_marta_souckova.pdf
- YOUNG, Iris Marion: Is male gender identity the cause of male dominance? IN: HELLER, D. 2005. Maskulinita a feminita v dejinách psychológie. IN: *Psychologické dni 2004: Svět žen a svět mužů. Polarita a vzájemné obohacování: sborník příspěvků z konference Psychologické dny, Olomouc 2004*. [online] Olomouc, 2005. [cit. 2017-06-06] Dostupné na internete: <<http://cmps.ecn.cz/pd/2004/texty/pdf/heller.pdf>>.
- WIEDERMAN, Michael W.: Sexual Script Theory: Past, Present, and Future. IN: *Handbook of the Sociology and Social Research*. 2015: 7-16 p. [online] [cit. 12-30-2018] Dostupné na internete: <https://www.google.sk/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0ahUKEwiSxMCCuuLSAhWIK5oKHbDsBXMQFgglMAE&url=http%3A%2F%2Fwww.springer.com%2Fcd%2Fcontent%2Fdocument%2Fcd%2Fdownloadaddocument%2F9783319173405-c1.pdf%3FSGWID%3D0-0-45-1512617-p177325085&usg=AFQjCNhfRpylo-ZjoSDLybMH9fwvDbbNFg&sig2=asVK_YNEDWhG1hJQ-cDo2Q&cad=rja>.

Internetové zdroje

- WEB 3. MILES, Tom: Červená knižnica ako trvalá investícia. IN: www.sme.sk [online] 2018. [cit. 12-18-2018] Dostupné na internete: <<https://www.sme.sk/c/658340/cervena-kniznica-ako-trvala-investicia.html>>.
- WEB 4. HLOUŠKOVÁ, Zuzana: Červená knihovna. IN: *Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové*. 2000-2010. [online] 2018. [cit. 10-15-2018] Dostupné na internete: <<https://www.svkhk.cz/Pro-knihovny/Zpravodaj-U-nas/Clanek.aspx?id=20140219>>.
- WEB 10. Ústavný zákon 161/2014 Z.z. zo 4. 6. 2014. [online]. [cit. 2019-01-10] Dostupné na internete: <<https://www.noveaspi.sk/products/lawText/1/82231/1/2>>
- WEB 13. DAROVEC, Peter. Súčasná slovenská literatúra je na okraji záujmu verejnosti IN: [Teraz.sk](http://www.teraz.sk) [online] 2016. [cit. 11-27-2018] Dostupné na internete: <<http://www.teraz.sk/knihy/p-darovec-nasa-sucasna-literatura/222782-clanok.html>>.

The Stereotypes about Sexuality in Contemporary Women's Literature in Slovakia (Culturological Reflection of Selected Works)

The current thesis deals with the reflection of contemporary women's literature with a focus on original Slovak writings based on the author's selection of works. It examines the transformation of the genre from so-called red library into the erotic novel. It estimates the degree of influence of emancipation, transformation in social structure of the society, liberalization of sexuality and intimacy among women. By analysing selected works, it seeks to find out the extent of pornography in the pieces of work of female authors. With a help of selected theoretical scope, it depicts transformations within understanding of concepts such as woman, sexuality. It reflects changes not only in the area of women's representation in literature, but also in the reproduction of stereotypes about women and male-female relationships. It points out the overlap of the influence of women's work also on the general public through popular culture and mass media. By interpreting the literary composition, it aims to bring the level of maintenance of patriarchal order closer to traditional sexual concepts.

Príspevok predstavuje vybranú časť Rigorózneho práce s názvom *Pornografizácia súčasnej ženskej literatúry na Slovensku (kulturologická reflexia vybraných diel)*, ktorá bola úspešne obhájená na Katedre kulturológie, FF UKF v Nitre v akademickom roku 2019/2020.

PhDr. Lucia Valková
Katedra kulturológie, FF UKF v Nitre
Hodžova 1 949 01 Nitra
lucia.valkova@ukf.sk